

דיני תשעה באב (נדחה) ה'תשע"ח - יהפך לששון ולשמחה

יום ראשון - צום תשעה באב

נטלים ידיים רק עד קשרי האצבעות. אין שוטפים את הפה (ופשוט שאין מתקלחים ואין טובלים במקוה).

אין מברכים ברכת 'שעשה לי כל צרכי' עד למחרת בבוקר.

שחרית

אין מניחים טלית ותפילין ואין אוחדים את הציציות בברוך שאמר ובקריאת שמע.

סדר התפילה: בחזרת הש"ץ אומר 'עננו' בין ברכת 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. אין הכהנים נושאים כפיהם וכן הש"ץ אינו אומר או"א ברכנו כו', אין אומרים תחנון, הש"ץ אומר חצי קדיש, קוראים בתורה 'כי תוליד בנים' בפרשת ואתחנן, מעלים שלשה והשלישי הוא המפטיר, חצי קדיש, ומפטירים 'אסוף אסיפם' בירמיהו. יהללו, ומחזירים את ספר התורה.

קינות: לאחר מכן, אומרים את כל הקינות, באמירת פיוט 'אלי ציון ועריה' נוהגים לעמוד, אשרי ובא לציון ללא פסוק 'ואני זאת בריתי', קדיש שלם ללא תתקבל, עלינו. קדיש יתום, אל תירא, משניות כבערבת וקדיש דרבנן.

'איכה': לאחר התפילה קורא כל אחד ואחד מגילת איכה. **צאת היום:** 12:47

מנחה

מאחרים את תפילת מנחה. בבית הכנסת של כ"ק אד"ש מתפללים מנחה כרגיל ולא בשעה מאוחרת.

קודם תפילת מנחה נוהגים לתת צדקה 'אגרא דתעניתא' את דמי הסעודות שנחסכו בגלל התענית.

קודם מנחה מניחים טלית ותפילין (בברכה), קוראים קריאת שמע (ג' פרשיות), שיר של יום, קוה ואין כאלוקינו, לומדים את שיעורי החת"ת ובית הבחירה.

סדר התפילה: קרבנות, אשרי, חצי קדיש, קריאת התורה 'ויחל משה', מעלים שלשה והשלישי הוא המפטיר, (אין אומרים קדיש), מפטירים בהפטרת תענית ציבור 'דרשו ה' בהמצאו', 'יהללו' והחזרת ספר התורה, חצי קדיש, בשמונה עשרה 'נחם' בברכת 'בונה ירושלים', 'ועננו' בברכת 'שומע תפילה'. בחזרת הש"ץ 'עננו' בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו', 'נחם' בבונה ירושלים, הש"ץ אומר אלוקינו ואלוקי אבותינו ברכנו וכו' (נהכהנים נושאים כפיהם במקומות שנוהגים לישא כפיים כל יום), קדיש שלם, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, (בשנת אבילות: משניות כבכל השנה), וקדיש דרבנן.

לאחר מנחה מניחים ר"ת וקוראים קריאת שמע, קדש, והיה כי יביאך, שש זכירות כרגיל.

צאת הצום

לאחר תפילת ערבית נטלים ידיים ג' פעמים לסירוגין ללא ברכה, רוחצים את הפנים והפה, עורכים הבדלה על יין בנוסח הרגיל אך אין מברכים על הנר והבשמים, יש לטעום משהו, נועלים נעליים ולאחר מכן עורכים קידוש לבנה. (אך נעילת הנעלים והטעימה אינם דוחים קידוש לבנה בציבור).

איש שכבר הבדיל אינו יכול להבדיל עבור נשים. באם רוצה להבדיל אח"כ עבור אשתו, יכוון שאינו רוצה לצאת הבדלה שבבית הכנסת, אך אין לטעום כאשר לא יצא ידי חובה בהבדלה.

בקביעות זו, מותר לרקוד ולשמעו כלי נגינה, להסתפר, לכבס, לברך שהחיינו, מיד במוצאי התענית, אבל אין לאכול בשר ולשתות יין (חוץ מיין ההבדלה) עד למחרת בבוקר.

צאת הצום: י-ם: 20:13. ת"א: 20:15. חיפה: 20:16. ב"ש: 20:13.

שבת קודש - ט' באב

אבילות בפרהסיא אסורה בשבת, ואדרבה מצווה להתענג ולשמוח בשבת זו יותר מבשאר שבתות השנה, אבל דברים שבצניעא נוהגים בשבת.

קודם תפילת מוסף אומרים "אב הרחמים".

נכון ללמוד אחר חצות רק דברים המותרים בתשעה באב. את שיעורי החת"ת, הרמב"ם, הלכות בית הבחירה וכדומה יש לסיים לפני חצות היום. באם לא השלים יכול ללומדם כל היום עד שקיעת החמה. כמו"כ אפשר להשלים אמירת שנים מקרא ואחד תרגום, וכן לערוך התוועדות ושיעור קבוע ברבים, וכן לימוד חסידות. **חצות היום:** 12:48

מנחה

מקדימים להתפלל מנחה כדי שייסיקו לאכול סעודה מפסקת. אין אומרים 'צדקתך'.

למעשה, אין מנהגינו ללמוד פרק אבות בשבת זו.

סעודה מפסקת

נאכלת כסעודה רגילה - ללא מנהגי אבילות, ואפשר לאכול גם בשר ולשתות יין (כסעודת שלמה), ויש להוסיף יותר מבשאר שבתות השנה.

מברכים ברכת המזון בזימון כשאכלו יחד ג' אנשים או יותר.

יש לסיים את הסעודה עד השקיעה.

זמן השקיעה

שעת השקיעה: י-ם: 19:48. ת"א: 19:46. חיפה: 19:49. ב"ש: 19:44.

רחיצה, וכן אכילה ושתיה אסורה מהשקיעה. שאר דיני אבילות מתחילים מצאת השבת.

אסור להכין את הקינות או נעלי תשעה באב, וכן הפיכת הספסלים, הזזת הפרוכת וכדומה לפני צאת השבת.

צאת השבת

צאת השבת: י-ם: 20:24. ת"א: 20:26. חיפה: 20:28. ב"ש: 20:24.

מיד בצאת השבת לפני שעושים כל מלאכה או הכנה - יש לומר "ברוך המבדיל בין קודש לחול".

אין מבדילין על היין, ואין מברכים על הבשמים, אך יש לברך ברכת 'מאורי האש' בבית להוציא את בני ביתו ידי חובה. אין אומרים "ויתן לך".

יש להימנע מהדחת הכלים, לפחות עד חצות היום.

חולצים את הנעלים ונועלים נעלים שאינם מעור.

מנהגנו שאין מחליפים את בגדי השבת עד לאחר אמירת קינות.

מסירים את הפרוכת מארון הקודש וכן את כיסויי הבימה ועמוד הש"ץ.

מדליקים אור רק כפי הנדרש לתפילה ולאמירת קינות, ולא יותר.

תפילת ערבית

סדר התפילה: תפילת שמונה עשרה (אומרים "אתה חוננתנו"), קדיש תתקבל, ברכת הנר "מאורי האש", יושבים על הארץ וקוראים מגילת איכה, אמירת קינות ואתה קדוש (אין אומרים "יהי נועם"), קדיש שלם ללא תתקבל, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, (בשנת אבילות: אומר משניות ממסכת מועד קטן פרק ג', ולא את המשניות שאומרים במשך השנה), קדיש דרבנן.

בקריאת מגילת איכה נוהגים שבכל קטע המתחיל ב'איכה' מגביה הש"ץ קולו, בסיום המגילה באמירת פסוק "השיבנו" האחרון אומר הקהל בקול רם יחד עם הש"ץ.

אין נוהגים לישן על הארץ או להניח אבן תחת הראש.

דינים כלליים

שאלת שלום

אין לומר "שלום", "בוקר טוב" וכדומה, אדם שאינו יודע מכך ואמר שלום משיבים לו בכבוד ראש ובשפה רכה.

לימוד תורה, ושיעורים יומיים

מותר ואף חובה ללמוד, אך לומדים רק ענייני אבילות. שיעורי חת"ת של תשעה באב לומדים אחר חצות של יום ט' באב, ולימוד הרמב"ם במוצאי היום. לימוד חסידות - לכתחילה בעניינים השייכים לחורבן, כגון, רשימת צ"צ למגילת איכה ובנין בית המקדש. או עניינים השייכים לתשובה, כגון, ספר דרך חיים, אך ניתן גם ללמוד שאר מאמרי דא"ח. נוהגים לעשות סיום מסכת גם בתשעה באב (על מסכת מועד קטן / שמחות / הל' בית הבחירה). סיום על מסכת מועד קטן אפשר לעשות גם קודם חצות היום.

מדיני התפילה

שכח הש"ץ לומר 'עננו' בחזרת הש"ץ: שכח לאמרה לפני 'רפאינו', אומרה בברכת 'שמע קולנו' לפני המילים 'כי אתה שומע' וחותר את הברכה 'ברוך אתה ה' העונה בעת צרה ושומע תפילה' שכח גם שם יאמר בכרכה בפני עצמה אחר 'שים שלום'

שכח לומר 'נחם' במנחה: שכח לאמרה ב'בונה ירושלים' אומרה ב'שמע קולנו' אחר 'עננו', או ב'רצה' קודם 'ותחזינה', או ב'מודים' קודם 'ועל כולם', ואם שכח אינו חוזר.

שכח לומר 'עננו' במנחה: שכח לאמרה ב'שומע תפילה' אומרה אחר 'אלוקי נצור' לפני 'יהיו לרצון' השני.

החייבים לצום

צום זה חמור משאר הצומות וכולם חייבים בו. בקביעות שנה זו כשתשעה באב נדחה, נשים מעוברות ומינקות ישאלו רב אם צריכות לצום, כמו"כ בנוגע לחולה קצת יש לשאול רב מורה הוראה. קטנים אין מתענים, אך נוהגים לחנכם להתענות בלילה. ומגיל ט' עד גיל מצוות מחנכים אותם לשעות. מי שהותר לו לאכול, ישאל רב בנוגע לחיוב הבדלה קודם האכילה. בכל מקרה של ספק יש לשאול רב מורה הוראה.

ישיבה על כיסא נמוך

אין לשבת על כיסא גבוה מעל ג' טפחים (24 סנטימטר), עד חצות היום.

נעילת נעליים

אין נועלים נעליים מעור בתשעה באב, אך אין צורך להחמיר וללכת ללא נעליים כלל אלא ניתן ללכת עם נעלי בד, פלסטיק, גומי וכדומה.

כבוד בית הכנסת

יש לעורר, בזריקת 'בובקעס' כנהוג בתשעה באב, שלא ישבר ליבם מצער החורבן, צריך להיות באופן של כבוד בית הכנסת, וכן לא באופן שיפריע לציבור לשהות בבית הכנסת.

היסח הדעת מאבילות

עד חצות היום אין להסיח דעת מהאבילות. אין לטייל, אין לעשות מלאכה שלוקחת זמן (למעט להדליק אש/חשמל או לסייע ברכב, לקשור וכדומה, שמותר), וכן אין לקרוא חדשות או לשחק.

מקורות: שבת קודש ט' באב: לקו"ש ח"ד דברים ס"ד וחל"ט שבת חזון ס"א. שיחות

ש"פ דברים תנשא ס"ג; רמ"א סתקנ"ד ס"ט; א"ר סתקנ"ד ס"ק י"ב, פמ"ג סתקנ"ט משי"ז סק"א; רמ"א סתקנ"ג ס"ב, שו"ת מהרי"ל סי' מ"ד, מג"א שם סק"ז, לוח כולל-חב"ד; מג"א סתקנ"ד סק"ז בפ"י הרמ"א שם. קיצושו"ע סק"ה ס"ד. וראה ראה לקו"ש ח"ט ע' 43 הע' 53. כה"ח סתקנ"ג סק"יח. פסק"ת שם ס"ד. **מנחה:** רמ"א סתקנ"ב ס"ב. לוח כולל חב"ד; ראה התוועדיות תשמ"ה ח"ה עמ' 295. וראה שולחן מנחם עמ' ס"ז. מעשה מלך עמ' 172. **סעודה מפקטה:** שו"ע סתקנ"ב ס"י. ספר השיחות תנשא עמ' 685-684 והערה 33. משנ"ב סתקנ"ב סק"ב. לוח כולל חב"ד; רמ"א סתקנ"ב ס"ז. **זמן השקיעה:** קיצושו"ע סק"ה ס"א. משנ"ב שם סק"ב. רמ"א סתקנ"ג ס"ב, ומשנה ברורה שם סק"ו. ששי"כ פס"ב הע' פח. ששי"כ פכ"ח הע' קעט. **צאת השבת:** פסק"ת סתקנ"ג סוס"ק א; נט"ג פצ"ה ס"ד; רמ"א סתקנ"ט ס"ב; נט"ג פנ"א סכ"ה, פצ"ה ס"ז; שו"ע א"ח סתקנ"ד ס"א; נט"ג פצ"ד ס"ה והע' טו; רמ"א א"ח סתקנ"ט ס"ג. שו"ע א"ח סתקנ"ט ס"ג, ט"ז שם סק"ה. **מעריב:** שו"ע סתקנ"ו. נט"ג פע"ט ס"ה. לוח כולל חב"ד. שו"ע סתקנ"ט ס"ב. ראה אג"ק ח"א עמ' שו; רמ"א א"ח סתקנ"ט ס"א; ספר המנהגים עמ' 46. **יום ראשון-צום תשעה באב:** ספר המנהגים עמ' 47. היום יום כ"ב מנ"א. **שחרית:** שו"ע א"ח סתקנ"ה ס"א, נט"ג פנ"ח סכ"ב. לוח כולל חב"ד; ראה ספר המנהגים עמ' 48. **מנחה:** התוועדיות תשמ"ט ח"ב עמ' 460. **צאת הצום:** מנהג כ"ק אד"ש, נטעי גבריאל פצ"ו ס"ט, ס"י; אג"ק ח"כ עמ' רפד, עבודת הקדש להחיד"א במורה באצבע סרל"ט, לוח כולל חב"ד. שו"ע סתקנ"ו ס"א; שו"ע סרצ"ו ס"ז. אדה"ז שם ס"ז; לוח כולל חב"ד, משנ"ב סתקנ"ו סק"ג. א"א מבוטשאטש מהדו"ת סתקנ"ו; רמ"א סתקנ"ח ס"א. ובמג"א שם סק"ג.

דינים כלליים: החייבים לצום: שו"ע א"ח סתקנ"ד ס"ה-ו', הגהות רעק"א סתקנ"ט ס"ט, פס"ת סתקנ"ד אות הו, נט"ג פ"ו ס"א, פס"ד, פס"ה ס"ג. **ישיבה על כיסא נמוך:** שו"ע א"ח סתקנ"ט ס"ג. **נעילת נעליים:** שו"ע א"ח סתקנ"ד ס"א, ספר המנהגים עמ' 46. **שאלת שלום:** שו"ע א"ח סתקנ"ד ס"כ. **היסח הדעת מאבילות:** שו"ע א"ח סתקנ"ד סכ"א, שם סכ"ב ברמ"א, נטעי גבריאל פע"ט ס"ה-ו'. **לימוד תורה ושיעורים יומיים:** שו"ע א"ח סתקנ"ד ס"א, שערי הלוי"מ ח"ב עמ' קפ"ג, מורה שיעור להרמב"ם מוגה. היום יום ט' באב, ע"פ ספר המנהגים עמ' 77 ועמ' 46 והע' 11 שם. **מדיני התפילה:** שו"ע אדה"ז סק"ט ס"ה, לוח כולל חב"ד.

התנוצצות הגאולה: מאמר ד"ה 'ושונתם לבניך' תשל"ח, ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד, איכה רבה פ"א, נ"א, מג"א ס"י תקנ"ב סק"א, שער הכוונות ענין ט"ב בסופו. מאמר ד"ה 'נחמו' עת"ר עמ' רכט. התוועדיות תשד"מ ח"ד עמ' 2356, 2391. טעמי המנהגים (עניני תשעה באב), פרי עץ חיים שער כ"ג - כוונת ט"ב ובין המצרים בסופו.

יו"ל ע"י מחלקת ההוצאה לאור של מכון הלכה חב"ד

הגהה: הרב מיכאל אבישיד - רב קהילת חב"ד בית שמש - רמה א'
הרב משה קורנייץ - רב קהילת חב"ד הר יונה.
הרב חיים קיזנר - דיין, ורב קהילת חב"ד עמנואל.
מרשיים זה אינו מהווה תחליף ללימוד בספרי ההלכה.

בצפיה לגאולה

מאת הרב **מנחם כהן** רב קהילת חב"ד 'בית מנחם' באר שבע

התנוצצות הגאולה בתשעה באב

המגן אברהם מביא טעם על הנהגים להרבות בסעודה לפני מנחה של ערב תשעה באב "מפני שבזמן בית שני היה ט' באב יום טוב, והיו מרבין בסעודה, לכן אף עכשיו לא חזו ממנה, להיות לזכרון שיהפך במהרה בימינו לששון ולשמחה".
כ"ק אד"ש: "הענין דלית משיח, מתחיל באותו היום, תיכף ומיד ובאותו הרגע של תכלית הירידה". ובנוגע לקביעות שנה אז - כשחל בשבת: "הענינים הטובים ישנם יותר בגלוי ובתוקף ביום השבת". ללית המשיח והתנוצצות הגאולה בתשעה באב, ישנו ביטוי בכמה מהלכות ומנהגי תשעה באב:

ישיבה על כסא אחר חצות

מטעם זה, אחר חצות יום תשעה באב כבר יושבים על הספסלים. **ובלשון 'שער הכוונות':** "מה שנהגו ביום ט"ב במנחה, לומר פסוקים של נחמות, וגם לקום ולשבת על הספסלים למעלה... שמעתי גם כן ממורי ז"ל טעם אחר, והוא, כי אז במנחת ט"ב נולד המשיח הנקרא מנחם".

אמירת 'נחם' במנחה

מטעם זה, אומרים 'נחם' במנחה, כי במנחה נולד המשיח שנקרא מנחם, ובזה יש לנו נחמה ולכן אומרים נחם. מטעם זה, נוהגים לקרוא לילד שנולד בתשעה באב - בשם "מנחם".

קידוש לבנה

מטעם זה, מקפידים לומר את ברכת הלבנה דווקא במוצאי תשעה באב, אף שבדרך כלל נוהגים לומר זאת דווקא במוצאי יום של שמחה כמו שבת או יום הכיפורים. **בלשון הפרי עץ חיים:** "שמעתי בדמשק ששאלו להרב חיים ויטאל ז"ל, למה אומרים ברכת הלבנה במוצאי תשעה באב, והשיב לומר ללבנה ולישראל, כי כשנחרבה הבית וגלו, הרי הם עתידים להתחדש כמותה, הרי ישראל והשכינה עתידין להתחדש, וזהו בשורה אזה. וגם כי בט' באב נולד משיח".

יחי אדוננו מורנו ורבינו
מלך המשיח לעולם ועד

077-2251770
בשעות הבוקר: 11:00-13:00
בשעות הערב: 16:00-24:00

055-7081737
smslarav.co.il

לשבת
ההלכה